

Juha Leiviskä ja musiikki mahdollisesti

TK: Istumme Svenska social- och kommunalhögskolanin ruokalan pyöreän pöydän ääressä. Helsingin yliopiston itsenäisen yhteiskuntatieteellisen yksikön rakennus valmistui vuonna 2009 Snelmanninkadun ja Yrjö-Koskisen kadun kulmaan, Kruununhaan vuohikortteliin. **Juha Leiviskän** (1936–2023) suunnitelma ”TRIO” voitti suunnittelukilpailun, ja historialliseen interiööriin nousi ”varovainen” ja ”sopeutuva” kermanvalkea tiilitalo, jossa ikkunoita on paljon.

Olemme saaneet tutustua talon suunnitteleeseen taiteilijaan täällä lukuisia kertoja istuessamme. Juha Leiviskää on usein nimitetty valon arkkitehdiksi. Tyylin taustalla on vankkaa perinteen tuntemusta ja kunnioitusta saksalaista barokkirakennustaidetta kohtaan. Musiikki on Leiviskän työssä niin ikään keskeisessä osassa. Hän harrasti pianonsoittoa läpi elämänsä ja rinnasti musiikin ja arkkitehtuurin ”toisiaan lähinnä” olevina taiteina. Ajatukset tuppavaat kääntymään myös Leiviskän perhetaustaan: Juhan tati oli yksi viime vuosisadan merkittävimmistä suomalaissäveltäjistä, **Helvi Leiviskä** (1902–82). Kuvittelen Helvi Leiviskän musiikin soimaan tänne Soc&komiin. Tilassa on jotain huipukiehtovaa – täällä on avaraa ja turvallista. Miten tänne sitten päädyttiin?

TM: Niin kutsuttu lounasshoppailu on tietysti hyvin tavallista opiskelijakäyttäytymistä: avataan Unifacen ruokalistasivusto ja valitaan lounaspaikka menyn perusteella. Kumpikaan meistä ei opiskele ruotsiksi valtiotieteitä, mutta niin vain tänne Yrjö-Koskisen kadulle päädytään ruokamaun sanelemana. Koetan muistella, mikä olisi ensimmäinen yhteinen lounaamme tässä tilassa. Muistan kirkkaasti alkusyksyn valon, joka lävistää tilan, ehkä soittaa sitä. Muistan vastaansanomattoman vehreyden, joka tulvii pihalta ruokalan pöydille. En muista, että mitä silloin syötiin, minkä perässä Soc&komiin tultiin.

TK: Yhdyn onnellistuneena edellisiin muistoihin ja lisäksi, että lautasella höyryävä – älä lyhyisty nimikkeen alle – *Peas of Heaven vegan spicy chorizo* -pasta on iso osa tätä avainkokemusta. Kun nyt suollan tähän järjettömän kuuloisia lausumia tulisen vegenakin, bataatin ja hillosipulin kontrapunktista, saan siirrettyä keskustelun Juha Leiviskän ja musiikin suhteeseen. Musiikkihan ilmenee Leiviskän työssä, kirjoituksissa ja puheissa pitkälti metaforisena: tapana ajatella ja tuntea. On tahditonta väittää, että arkkitehtuuri ja musiikki rinnastuvat toisiinsa yks yhteen, mutta yhtäläisyyksien kautta voidaan kummankin olemuksesta löytää jotakin olennaista.

Touko Manner: Kirjoittaja on opiskeleva valemetsänhoitaja.

Timo Kalliokoski: Kirjoittaja on musiikkititeen opiskelija ja Synkoopin päätoimittaja.

Minulle arkkitehtuuri ja musiikki on yhteistä, ihmisen koettavien tunteiden aikaulottuvuus keskeinen.

no ihmisen on

killisen aspektin suus

Arkkitehtuuri on lähempänä musiikkia kuin "visuaalisia taideteitä". Ollakseen arkkitehtuuria on rakennusten sisätiloihin ja yksittäisiin kohteineen oltava elinellinen osa ympäristön muuta dramaattista liikettä tilaprosessissa. Minulle tärkein näkökulma on rakennuksen ja valon kanssa. ²

Arkkitehtuuri ei ole vielä mitään. Se saa merkityksensä vasta kontekstissa ympäristön, elämän ja valon kanssa. ²

Kirkkosalissa ei ole perinteistä keskiakselia. Olen joskus laskeskellut, että kirkkoon on kahdeksan erilaista mahdollisuutta tulla sisään. ⁴

Juhasta. Jubaa oli haastateltu tämän kirkkoarkkitehtuurista. [- -] Hänen kohdallaan toteutui kansainvälisen uran ihanne, joka Helvin kohdalla jäi vain unelmaksi. ⁵

Minun käsitykseni mukaan on kyse sinfoniasta, jonka säveltäminen on alkanut tuhansia vuosia sitten ja johon jokainen arkkitehti lisää oman osuutensa siten, että se toimii yhdessä aikaisempien ja mahdollisesti myöhemmin tulevien osien kanssa kokonaisuutena. ⁶

musiikki ovat toisiaan lähinnäolevat taidelajeja. Ne ovat sama asia eri kielillä sanottuna. Kummassakin pyritään luomaan ominaisuus. ¹

Hän näki sisätilat "valon soittamanaan instrumenttina". ³

Uuden Suomen artikkelit hänen veljensä Toivo Leiviskän pojasta.

TM: Palaisin mielelläni musiikkiin tapana tuntea. Kuten sanot, ei ole kyse siitä, että asuntovälittäjä esittelee sonaattimuotoisen kaksion, vaan pikemmin kyse on silkasta musiikillisesta taikka arkkitehtonisesta tilasta olemisesta ja tuntemisesta. “Musiikillinen aspekti mahdollisimman moneen työhön”, lukee Leiviskän eräessä haastattelussa esittelemässään muistilapussa⁷. Tarkoittaako hän musiikillisen ulottuvuuden juntaamista niin moneen suunnitelmaan kuin mahdollista vai pyrkimystä saada jokainen tila soimaan? Laittoi asiaa niin tai näin päin, kysymys tai väite taiteidenvälisyydestä tuntuu metaforisuudessaan olevan melko hataralla pohjalla.

TK: Siksi käännän lounaskeskustelun käytännön toimiin. Tasavallan presidentti Stubb myönsi taiteen akateemikon arvonimet muusikko **Hilja Grönforsille** (1952–) ja arkkitehti **Vilhelm Helanderille** (1941–2025) syksyllä 2024. Nimityksiä yhdistää nähdäkseni säilyttämisen eetos. Grönfors on tallentanut muistinvaraisesti romanien lauluperinnettä. Hänen muistiin merkitsemänsä laulut ovat siirtyneet tätä kautta muusikon esitysohjelmistoon, nuottijulkaisuihin ja levyille. ”Haluan tietysti, että kulttuuristamme jää jälki, ja esimerkiksi keräämäni kappaleet pyrin tallentamaan juuri sellaisina kuin ne ovat kulkeneet, aitoina ja muuttumattomina”, Grönfors kertoo haastattelussa Taideyliopiston promootion yhteydessä⁸. Helanderin työssä ei tietystikään ole kyse vähemmistökulttuurin vaalimisesta, mutta eikö tässä ole selvä yhteys?

TM: Dynaamista Helsinkiä vaivaavan kaupunkikehityksellisen uhmakkuuden päivitteleminen tuntuu tosiaan pilkahdelleen Helanderin tekemisissä läpi vuosikymmenten. Ja sillä saralla hän tuli toki jatkaneeksi myös pitkäaikaisen yhtiökumppaninsa perintöä. En tiedä, mitä sinä tuumaat, mutta minulle suloisessa mittakaavassaan jo tämä arkinen yliopistorakennus on omiaan osoittamaan Juha Leiviskän erinomaista taitoa sovittaa uutta vanhaan.

Artikkelin ulkoasu jäljittelee Juha Leiviskän luonnospirrosta pihan työntymisestä Svenska social- och kommunalhögskolanin rakennuksen läpi.

Lähteet:

¹ Norri, Marja-Riitta & Paatero, Kristiina [toim.] 1999. *Juha Leiviskä*. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo.

² Leiviskä, Juha 1995. “A Letter from Leiviskä”. *Architecture and Urbanism* 295, 13.

³ “Juha Leiviskä”. Artek-verkkokaupan suunnittelijaesittely. https://shop.artek.fi/fi/collections/juhaleiviska?srsId=AfmBOoptvYXaqozj1v9tGpMpm8y_MNbl4zeWm_UK7atVMJdphQML_sVI. Viitattu 26.3.2025.

⁴ Halonen, Kaisa 2009. “Joka päivä erilainen”. *Kirkko & kaupunki*, julkaistu 6.8.2019.

<https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/joka-paiva-erilainen>. Viitattu 26.3.2025.

⁵ Tarasti, Eila 2017. *Nouse, ole kirkas – Helvi Leiviskän elämä ja teokset*. Helsinki: Kulttuuriperintöjen akatemia ry & Suomen Semiotiikan Seura ry.

⁶ Standertskjöld, Elina [päätoimittaja] 2022. *Juha Leiviskä 2000 – 2022*. Helsinki: Suomen arkkitehtuurimuseo.

⁷ Vartola, Anni 2023. “Musiikillinen aspekti mahdollisimman moneen työhön – Juha Leiviskä in memoriam”. bookm-ark.fi -blogi, julkaistu 10.11.2023. <https://www.bookm-ark.fi/2023/11/musiikillinen-aspekti-mahdollisimman-moneen-tyohon-juha-leiviska-in-memoriam/>. Viitattu 26.3.2025

⁸ Collan, Elsi 2024. ”Kunniahohtori Hilja Grönfors: Lapsi, joka lauloi onnensa” Taideyliopiston Uutishuoneen haastattelut. <https://www.uniarts.fi/artikkelit/haastattelut/lapsi-joka-lauloi-onnensa/>. Viitattu 30.3.2025.